

SLUČAJEVI HERKULA POAROA

Tajanstveni događaj u Stajlsu

Lord Edžver je mrtav

Smrt u oblacima

Karte na sto

Sastanak sa smrću

Tragedija u tri čina

Tužni čempres

Zlo pod suncem

Ubistvo u Orijent ekspresu

Poneseni plimom

Gospođa Makginti je mrtva

Treća devojka

Satovi

Mačka među golubovima

Smrt na Nilu

Slonovi pamte

**TAJANSTVENI SLUČAJEVI
GOSPOĐICE MARPL**

Ubistvo u parohijskom dvoru

Jednim prstom

Leš u biblioteci

Ruka brža od oka

Džep pun raži

Iskričavi cijanid

Nakrivljena kuća

I ne osta nijedan

Kukavičje jaje

Agata Kristi

UBISTVO RODŽERA AKROJDA

Prevela
Aleksandra Čabraja

■ Laguna ■

Naslov originala

Agatha Christie

THE MURDER OF ROGER ACKROYD

Copyright © Agatha Christie Limited 1926.

Introduction/Postscript copyright © Laura Thompson 2013

AGATHA CHRISTIE, POIROT and the AC Monogram

Logo are registered trademarks of Agatha Christie

Limited in the UK and elsewhere.

All rights reserved.

Translation copyright © Agatha Christie Limited 2019.

All rights reserved.

Posvećeno Panki,

*Koja voli pravu krimi priču, ubistvo, istragu i rasplet u
kojem sumnja pada na svakoga ponaosob!*

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Sadržaj

Predgovor Lore Tompson	9
Doktor Šepard za doručkom	17
Ko je ko u Kings Abotu	23
Čovek koji je gajio tikvice	31
Večera u Fernliju	43
Ubistvo	59
Tuniski bodež	73
Saznajem čime se bavi moj sused	82
Inspektor Raglan je siguran	97
Baštensko jezerce	109
Poslužiteljka	120
Poaro u poseti	136
Za stolom	144
Gušćije pero	154
Gospođa Akrojd	162
Džefri Rejmond	173
Veče uz madžong	183
Parker	193

Čarls Kent	206
Flora Akrojđ	213
Gospođica Rasel	223
Novinski članak	234
Ursulina priča	242
Poaroov mali skup	250
Priča Ralfa Pejtona	263
Cela istina	267
I ništa osim istine	274
Apologija	278
<i>Pogovor Lore Tompson</i>	<i>282</i>

Predgovor

Lora Tompson

Ubistvo Rodžera Akrojda prvi put je objavila izdavačka kuća *William Collins* u junu 1926, kada je Agati Kristi bilo trideset pet godina. Može se reći da je to njen najbolji primer čistog kriminalističkog romana. Krut u svojoj očiglednoj konvencionalnosti i doslednoj uklopljenosti u predložak žanra – predstavljajući tragove, konstrukcije i osumnjičene sa zvaničnom uljudnošću batlera koji poslužuje piće pre večere – da bi, na kraju svojih dvadeset pet poglavlja, uz *bouleversement* svog razrešenja (koje neću otkriti dok se ovaj esej ne nastavi na kraju knjige) odjednom bacio čitav poslužavnik sa čašama šerija u vazduh.

U nekoliko svojih kasnijih dela – pre svega, u knjigama *Ubistvo u Orijent ekspresu* i *I ne osta nijedan* – Kristi će učiniti nešto podjednako odvažno i vizionarski. To su romani koji su joj doneli slavu; mada je ona zapravo pisala knjige i sa izraženijom psihološkom dinamikom, kao što je *Pet*

malih prasića, pa i neke suštinski maštovitije, poput *Kod belog konja*. Međutim, *Ubistvo Rodžera Akrojda* je roman koji je prvi dokazao njenu istinsku genijalnost – pre njega ona je napisala veći broj dela, detektivskih romana, trilera i kratkih priča, koja su sva bila dobra, ali nijedno ovakvog kvaliteta – i to na način koji je zapanjio čitaoce svojom jednostavnom odvažnošću.

Zaista, ključ je u jednostavnosti, kvalitetu koji odlikuje Agatu Kristi i zbog kojeg je ona ponekad pogrešno shvaćena. Poznate su kritike na račun njenih dela. Ona je prodavačica zagonetki, onoga što je Frensis Vindam u članku u *Sandej tajmsu* iz 1966. godine nazvala njenom „živahnom algebrom“. Ona je lutkar koji upravlja marionetama prerušenim u stanodavce, poletarke i maloumne sluškinje, i pokreće kao u društvenoj igri *Kluedo* (x, sa bodežom, u radnoj sobi, zaista se odnosi na *Rodžera Akrojda*). Ona je zarobljena u potpuno nadrealnom svetu, u večnoj partiji bridža u vikarijatu, gde sendvič sa strihninom izaziva smrt ali bez bola, bez patnje, bez ičega što se ne bi moglo rešiti sveznajućom inteligencijom.

Kritike ove vrste, koje su posle šezdesetih godina dvadesetog veka prevaziđene, ali ih njeni kritičari još uvek nude kao *aperçus*, nisu ni toliko netačne koliko su bezvredne. U izvesnom smislu, one se mogu shvatiti kao pohvale. Jer, one gube iz vida suštinsku odliku jednostavnosti Agate Kristi, to što je ona u potpunosti namerna i zaista jednako varljiva kao i priča romana *Ubistvo Rodžera Akrojda*. Reč je o piscu koji je želeo da sopstveni lik u potpunosti skloni s vidika, da bi predstavio dela savršene, prozirne geometrije. Reč je o ženi koja je izuzetno dobro razumela ljudsku prirodu – koja je, zapravo, iskazivala izuzetnu trezvenu mudrost, do one mere koja se u modernom svetu naziva cinizmom – ali nije videla

nikakvu potrebu da to pokaže svojim čitaocima. Oni to, bez obzira na sve, ipak opažaju: a to je razlog zbog kojeg dela Agate Kristi traju, jer njena jednostavnost prikriva složenost, a njena rešenja su istovremeno i odluke.

Za razliku od skoro svih ostalih pisaca detektivskih romana, ona nikada nije pokušavala da prevaziđe svoj žanr. Želela je samo da ga pročisti. Pišući svoj prvi roman, *Tajanstveni događaj u Stajlsu* iz 1916. godine, nije pokušala da stvori detektiva koji je, poput lorda Pitera Vimzija Doroti L. Sejers ili Roderika Alena Ngajo Marša, složena ličnost i, iskreno govoreći, predobar za svoju ulogu; umesto toga, ona je stvorila Herkula Poaroa, koji je izvanredno živopisan u knjigama, ali u suštini nije ništa više od mozga, *deus ex machina* s brkovima: pravi-pravcati detektiv.

Takođe, ona nije pokušavala da stvara „likove“ u smislu slikanja psiholoških portreta. Ljudi koji stanuju u Kings Abotu – mestu radnje *Ubistva Rodžera Akrojda* – zaista su tipovi: bogata i rumena žrtva, njegova ljupka bratanica Flora, njegov dopadljivi i neposlušni pastorak Ralf Pejton, ugledni premda dosadni doktor Šepard i njegova sestra Kerolajn, seoska tračara.

Pa ipak, kod tih ljudi nema ničeg *neistinitog*. Lik Kerolajn je ljupka mala skica, koju je sama Agata Kristi prepoznala kao preteču svoje gospođice Marpl, na sličan način izvedene iz autorkinih oštroomnih i mudrih baka. Za razliku od gospođice Marpl, Kerolajn ume da odluta za lažnim tragom; u jednom trenutku, suočena s dva različita pravca priče novog skandala, ona se „vidljivo pokolebala... kao što kuglica u ruletu ponekad koketno okleva između dva broja“.

Kerolajn je, međutim, potpuno u pravu kad smatra da Flora Akrojda „ne mari ni koliko za lanjski sneg“ za Ralfa koji bi, teorijski, trebalo da bude njen savršeni partner. Činjenica

da Flora, umesto toga, žudi za sigurnošću i zaštitom starijeg muškarca zvuči sasvim verovatno, upravo liči na ono što se dešava u stvarnom životu i predstavlja mali primer Agatinog instinktivnog poimanja ljudske motivacije. U međuvremenu, odbojna scena u kojoj Šepardovi sa svojim prijateljima igraju madžong, mada se na prvi pogled ne čini da je tako, tačno predstavlja neizbežnu banalnost društvene zajednice Kings Abota. Ovo je učinjeno bez krasnopisa, bez ikakvog privlačenja pažnje. Pa ipak, *tu je*: sadržajnost unutar geometrijske forme.

„Jednoga dana će“, napisao je istaknuti pisac epigrafa Sidni Smit – prijatelj Maksa Malovana, drugog muža Agate Kristi – u pismu iz hiljadu devetsto četrdeset treće godine, „neki kritičar shvatiti činjenicu da upražnjavaš, i da si usavršila, umetnost pripovedanja... i da tvoje oslikavanje pozadine, izvedeno izvanredno jezgrovito i očišćeno od svega sem skladnih pojedinosti, predstavlja društvenu studiju, istinitiju od opsežnijih napora biografske škole romanopisaca. Primi moje iskreno divljenje za veštinu koja stvara nove ishode.“

Agata Kristi je, takođe, još odavno izazivala divljenje francuskih intelektualaca: nešto ih je navodilo da u njenoj upornoj jednostavnosti traže skrivena značenja. Jedan ekstremni primer ove pojave nalazi se u knjizi Pjera Bajara iz hiljadu devetsto devedeset osme godine, u kojoj taj priznati profesor književnosti traga za tekstualnim dvosmislenostima u *Ubistvu Rodžera Akrojda*.

Qui a Tué Roger Ackroyd?,* glasi naslov Bजारovog dela (koje je objavio *Les Éditions de Minuit*). Ne onaj krivac kojeg je označio Herkul Poaro, glasi veoma upečatljiv odgovor. Dok

* Fr.: Ko je ubio Rodžera Akrojda? (Prim. prev.)

Poaro optužujući upire prstom u jednom pravcu, roman – sa sopstvenim životom, nezavisnim od svog tvorca – ukazuje na drugu stranu. Drugim rečima, činjenice iznesene u *Ubistvu Rodžera Akrojda* podložne su različitim interpretacijama; pa ipak, Poarovo sveznanje preovlađuje, a s njim i život nevine osobe, jer priroda žanra to – neumoljivo i nedvosmisleno – zahteva.

Ironija je u tome što je *Ubistvo Rodžera Akrojda* slavno upravo iz razloga koji Bajar osporava: identiteta ubice. Naravno, Bajar to zna. On zna da njegova alternativna „istraga“, koja izvodi emocionalno složeniji motiv Akrojdivog ubistva od onoga koji navodi Poaro, suštinski predstavlja metaforu njegovog sopstvenog književnog teoretisanja. Uprkos tome, u svoj toj božanstvenoj galskoj rečitosti, Bajar iznosi nešto sasvim jednostavno: on, zapravo, potvrđuje da u romanima Agate Kristi ima nešto više od onoga što se na prvi pogled vidi. S jedne strane, ona bez premca ispunjava sve zahteve detektivskih priča. S druge strane, poseduje taj kvalitet na koji je ukazao P. D. Džejms u mojoj biografiji Agate Kristi, koji čitaocima pruža „osećaj da tu ima još nečeg sem onoga što je očigledno“.

Ubistvo Rodžera Akrojda je čist predstavnik žanra: između teksta i čitaoca ne stoji nijedan atom autorske ličnosti. Kontrola je potpuna. Pa ipak, pisanje ovog romana je započeto u veoma burnom razdoblju života Agate Kristi, koje je kulminiralo njenim jedanaestodnevnom „nestankom“ decembra hiljadu devetsto dvadeset šeste godine.

Hiljadu devetsto dvadeset peta godina, kada je Agata počela da piše ovu knjigu – iscrpno uvezujući zaplet u vidu neprobojne zaokruženosti, poput jajeta koje u sebi sadrži zametak svake koščice i pera budućeg pileta – bila je jedanaesta godina njenog braka sa njenim prvim mužem Arčijem

Kristijem. Par se nedavno bio preselio u Sanningdejl, koji je on voleo a ona mrzela, gde su živeli sa Agatinom obolelom majkom, koju je ona obožavala a on trpeo. Spolja su, međutim, Kristijevi delovali kao skladan par. Jedini očigledan aspekt neslaganja bio je taj što je Agata postala tipičan lik engleskog mita srednje klase: golfska udovica.

Golf, kojim je Arči bio toliko opsednut, kao što je Agata podsvesno zaključila zapravo je bio samo simbol nepremostivog jaza između Kristijevih. Njih dvoje su se venčali za vreme rata, dok su bili obuzeti uzajamnom strašću; mir je razotkrio njihove međusobne razlike, između Arčijeve običnosti i hiperkreativnosti njegove žene; uprkos tome, Agata je i dalje posmatrala svoj rad kao amatersku delatnost, sporednu u poređenju s njenom ulogom supruge. Još uvek je bila zaljubljena u svog muža. Pa ipak, *Ubistvo Rodžera Akrojda* je, na svoj način, predstavljalo izvestan simbol. Dok se razvijala u Agatinoj glavi, ova odvažna knjiga je možda nosila i sopstvenu podsvesnu poruku: da će pisanje od tada preuzeti primat.

Dva meseca pre nego što je roman objavljen, Agati je umrla majka; dva meseca po objavljivanju, Arči je objavio da želi razvod. Agatin potonji nervni slom i bekstvo samo su istakli činjenicu da se njen život promenio do neprepoznatljivosti. Zasluživala je sažaljenje, koje je i dobijala u novinskim napisima o njenom nestanku, uglavnom zbog toga što se pretpostavljalo da je digla ruku na sebe. Kasnije, međutim, kad se saznalo da je živa, izvanredna oštroumnost s kojom je napisala *Ubistvo Rodžera Akrojda* na izvestan način se u mišljenju javnosti povezala sa idejom da je uspela da izvede mađioničarski trik koji je trajao jedanaest dana: predstava o njenoj dovrtljivosti je potrajala; beskrajno je mnogo pomogla njenoj karijeri, i zauvek joj narušila duševni mir.

Tako je knjiga *Ubistvo Rodžera Akrojda*, kojoj inače nije bio potreban nikakav spoljašnji stimulans uspeha, bila na dobitku zbog privatnog pakla svog tvorca. A savršena kontrola s kojom je napisana postala je, gledajući unazad, vrhunski primer autorske dvojnosti.

A to je, s obzirom na samu prirodu ove knjige, dvostruko prigodno: u to će se čitalac i sam uveriti.

Lora Tompson je spisateljka autorizovane biografije *Agatha Christie: An English Mystery*, u izdanju *Headline Review*, 2007.

PRVO POGLAVLJE

Doktor Šepard za doručkom

Gospođa Ferars je umrla u noći između šesnaestog i sedamnaestog septembra – u četvrtak. Po mene su poslali u osam ujutru u petak, sedamnaestog. Ništa nisam mogao da učinim. Bila je mrtva već nekoliko sati.

Koji minut posle devet stigao sam kući. Otvorio sam vrata svojim ključem i namerno se zadržao nekoliko trenutaka u hodniku, gde sam okačio šešir i lagani kaput, koji sam smatrao mudrom predostrožnošću protiv reske svežine ranije senjeg jutra. Iskreno govoreći, bio sam prilično uznemiren i zabrinut. Neću se pretvarati da sam u tom trenutku mogao da predvidim događaje koji će se zbivati u narednih nekoliko nedelja. To nipošto nisam mogao. Ali mi je instinkt govorio da me čekaju burni dani.

Iz trpezarije s moje leve strane čulo se čangrljanje šoljica za čaj i isprekidan, suv kašalj moje sestre Kerolajn.

„Jesi li to ti, Džejmse?“, doviknula je.

Besmisleno pitanje jer ko bi drugi mogao biti? Iskren da budem, upravo sam zbog svoje sestre Kerolajn oklevao

nekoliko minuta. Moto porodice mungosa, kako nam kaže gospodin Kipling, glasi: „Idi i saznaj.“ Ako Kerolajn ikad bude imala svoj grb, svakako bih joj predložio da se na njemu nađe propeti mungos. Prvi deo krilatice slobodno bi se mogao izostaviti. Kerolajn je u stanju da sve sazna spokojno sedeći kod kuće. Ne znam kako joj to uspeva, ali tako je. Podozrevam da njenu obaveštajnu službu čine posluga i trgovci. Kada izlazi iz kuće, Kerolajn to ne čini da bi skupljala vesti, već da bi ih razglašavala. A i tome je izvanredno vična.

Upravo sam zbog te njene poslednje osobine bio tako neodlučan. Šta god da sada kažem Kerolajn u vezi sa smrću gospođe Ferars, za sat i po će to znati celo selo. Kao stručnjak, prirodno naginjem diskreciji. Stoga sam stekao naviku da neprestano skrivam sve vesti od svoje sestre, koliko god je to moguće. Ona ih, bez ozbira na to, svejedno sazna, ali ja bar imam moralno zadovoljstvo jer za to nisam nimalo kriv.

Muš gospođe Ferars umro je pre nešto više od godinu dana, a Kerolajn je neprestano, bez imalo osnova, tvrdila da ga je supruga otrovala.

Svaki put je prezrivo odbacivala moj odgovor da je gospodin Ferars preminuo od akutnog gastritisa, potpomognutog uobičajenim preterivanjem u konzumiranju alkoholnih pića. Priznajem da simptomi gastritisa i trovanja arsenikom nisu neslični, ali Kerolajn svoju optužbu zasniva na sasvim drugačijim pretpostavkama.

„Dovoljno je da je pogledaš“, čuo sam je kako govori.

Premda više nije bila u prvoj mladosti, gospođa Ferars je bila privlačna žena, a odeća joj je, mada jednostavna, uvek vrlo lepo pristajala, ali ipak, mnoge žene se oblače u Parizu pa to opet ne znači da su otrovale svoje muževe.

Dok sam, oklevajući u hodniku, razmišljao o svemu tome, Kerolajn je ponovila, nešto oštrijim tonom:

„Šta za ime boga radiš tamo, Džejmse? Što ne dođeš da doručkuješ?“

„Upravo dolazim, dušo“, rekao sam brzo. „Kaćio sam kaput.“

„Mogao si dosad da okaćiš šest kaputa.“

Bila je potpuno u pravu. Mogao sam.

Ušao sam u trpezariju, po običaju cmoknuo Kerolajn u obraz i seo da pojedem jaja sa slaninom. Slanina se već bila prilično ohladila.

„Rano su te pozvali“, primetila je Kerolajn.

„Da“, odgovorih. „Kings padok. Gospođa Ferars.“

„Znam“, kazala je moja sestra.

„Otkud znaš?“

„Eni mi je rekla.“

Eni je naša sluškinja. Fina devojka, ali ima dugačak jezik.

Zaćutali smo. Jeo sam jaja sa slaninom. Nos moje sestre, dug i tanak, blago je zadrhtao pri vrhu, kao i uvek kad je zbog nećega zainteresovana ili uzbuđena.

„Pa?“, upita ona.

„Tužno. Ništa nisam mogao da učinim. Sigurno je umrla u snu.“

„Znam“, ponovi moja sestra.

Ovog puta sam se iznervirao.

„Ne možeš to znati“, brecnuh se. „Ni ja nisam znao dok nisam otišao tamo, a to još nikom živom nisam rekao. Ako Eni i to zna, sigurno je vidovita.“

„To mi nije rekla Eni, već mlekadžija. Čuo je to od kuvarice Ferarsovih.“

Kako već rekoh, Kerolajn uopšte ne mora da izlazi da bi sve saznala. Ona samo sedi kod kuće, a sve vesti ipak dopiru do nje.

Kerolajn nastavi:

„Od čega je umrla? Od srca?“

„Mlekađzija ti to nije kazao?“, upitah zajedljivo.

Kerolajn ne razume zajedljiva pitanja. Ona ih shvata ozbiljno te tako i odgovara na njih.

„Nije znao“, objasnila je.

Na kraju krajeva, Kerolajn bi to saznala pre ili kasnije. Ipak je bolje da sazna od mene.

„Umrta je od prevelike doze veronala. Uzimala ga je u poslednje vreme, zbog nesanice. Verovatno je greškom preterala.“

„Glupost“, odvrati odmah Kerolajn. „Uzela ga je namerno. Meni pričaš!“

Začudo, kada potajno verujete u nešto što ne želite sebi da priznate, ako to neko drugi izgovori odmah to strastveno poričete. Istog časa sam prasnuo i počeo to ogorčeno da odbacujem.

„Opet ti“, rekoh. „Brzopleto zaključuješ bez imalo osnova. Zašto bi, za ime boga, gospođa Ferars htela da se ubije? Udovica, još uvek prilično mlada, veoma imućna i dobrog zdravlja, mogla je da uživa u životu. To je besmisleno.“

„Nimalo. Sigurno si čak i ti primetio kako je izgledala u poslednje vreme. Trajalo je to poslednjih šest meseci. Izgledala je stvarno izmućeno. A upravo si mi rekao da nije mogla ni da spava.“

„Koja je tvoja dijagnoza?“, upitah hladno. „Nesrećna ljubav, pretpostavljam?“

Moja sestra odmahnu glavom.

„Griža savesti“, odgovorila je likujuć.

„Griža savesti?“

„Da. Nisi mi verovao kad sam ti govorila da je otrovala muža. Sada sam potpuno uverena u to.“

„Mislim da to nije baš logično“, prigovorio sam. „Žena koja bi izvršila zločin kao što je ubistvo, svakako bi bila

dovoljno hladnokrvna da uživa u posledicama tog čina bez slabosti, sentimentalnosti i griže savesti.“

Kerolajn odmahnu glavom.

„Verovatno postoje takve žene – ali gospođa Ferars nije bila jedna od njih. Ona ima slabe živce. Jak nagon ju je terao da se otarasi muža jer je ona bila osoba koja jednostavno ne može da trpi nikakvu patnju, a nema sumnje da je supruga muškarca kakav je bio Ešli Ferars morala dosta da trpi...“

Klimnuh glavom.

„A još od tada ju je to što je učinila proganjalo. Ne mogu da je ne žalim.“

Ne verujem da je Kerolajn ikad sažaljevala gospođu Ferars dok je bila živa. Sada kada je gospođa Ferars otišla tamo gde se (verovatno) pariska moda više ne nosi, Kerolajn je spremna da se prepusti blažim osećanjima sažaljenja i saosećanja.

Rekoh joj odlučno da je njena ideja čista besmislica. Bio sam utoliko odlučniji zbog toga što sam se potajno bar donekle slagao sa onim što je ispričala. Ali nije u redu da Kerolajn dokuči istinu pukim nadahnutim nagađanjem. Nisam hteo da je ohrabujem u tome. Krenuće po selu da razglašava svoje teorije, a svi će misliti da to radi na osnovu medicinskih dokaza koje je saznala od mene. Život je zaista naporan.

„Gluposti“, odgovorila je Kerolajn na moje negiranje. „Videćeš. Kladam se deset prema jedan da je ostavila pismo u kojem je sve priznala.“

„Nije ostavila nikakvo pismo“, odvratih oštro, ne uviđajući kuda me vodi takva izjava.

„Oh!“, uzviknu Kerolajn. „Dakle, *raspitivao* si se o tome, je li? Verujem, Džejmse, da u dubini duše misliš isto što i ja. Ti si jedan matori prevarant.“

„Uvek se mora uzeti u obzir mogućnost samoubistva“, rekoh dostojanstveno.

„Hoće li biti istrage?“

„Moguće. Sve zavisi. Ako budem mogao izjaviti da sam potpuno siguran da je prevelika doza leka uzeta slučajno, možda neće biti istrage.“

„A jesi li potpuno siguran?“, upita lukavo moja sestra.

Ne odgovorivši joj na to pitanje, samo ustadoh od stola.

DRUGO POGLAVLJE

Ko je ko u Kings Abotu

Pre nego što nastavim da pišem šta sam rekao Kerolajn i šta je Kerolajn rekla meni, možda bi trebalo da kažem nešto o onome što bih mogao da nazovem geografijom našeg kraja. Naše selo Kings Abot, pretpostavljam, umnogome liči na bilo koje drugo selo. Najbliži veći grad je Krančester, petnaest kilometara dalje. Imamo veliku železničku stanicu, malu poštu i dve suparničke „prodavnice mešovite robe“. Sposobni muškarci obično napuštaju naše mesto još u mlađim godinama, ali imamo mnogo neudatih dama i oficira u penziji. Naše zabave i zadovoljstva mogu se opisati jednom rečju, „tračarenje“.

U Kings Abotu postoje samo dve važne kuće. Jedna je Kings padok, koju je gospođa Ferars nasledila od svog pokojnog muža. Vlasnik druge, Fernli parka, jeste Rodžer Akrojđ. Akrojđ mi je oduvek bio zanimljiv po tome što daleko više liči na seoskog gospodina nego bilo koji pravi seoski gospodin. Podseća me na nekog od onih rumenih sportskih tipova koji su se uvek pojavljivali na početku prvog čina staromodnih

muzičkih komedija, na seoskom travnjaku. Obično bi tada pevali o odlasku u London. Danas umesto toga imamo revije, a lik seoskog gospodina više nije u modi.

Naravno, Akrojđ zapravo nije seoski gospodin. On je izuzetno uspešan proizvođač (čini mi se) točkova za vagone. To je čovek nadomak pedesete godine, rumenog lica i srdačnog držanja. U najtešnim je odnosima s vikarom, široke ruke kad je reč o parohijskim priložima (mada se priča da je izuzetno škrt kada su u pitanju lični troškovi), i podržava održavanje utakmica u kriketu, muške klubove i ustanove za ratne invalide. On je, sve u svemu, žila kucavica našeg mirnog sela, Kings Abota.

Elem, kad je imao dvadeset jednu godinu, Rodžer Akrojđ se zaljubio u lepoticu pet-šest godina stariju od sebe i oženio se njome. Ona se prezivala Pejton i bila je udovica s jednim detetom. Istorija tog braka bila je kratka i bolna. Prosto rečeno, gospođa Akrojđ je bila dipsomanijak. Četiri godine posle udaje uspela je da pijančenjem otera sebe u grob.

U godinama koje su potom usledile, Akrojđ nije pokazao nikakvu želju da i drugi put uplovi u bračne vode. Sinu njegove žene iz prvog braka bilo je samo sedam godina kada mu je majka umrla. Danas ima dvadeset i pet. Akrojđ ga je oduvek smatrao svojim detetom i tako ga je i odgajio, ali je momak bio neobuzdan i stalno zadavao glavobolje svom poočimu. Uprkos tome, svi u Kings Abotu mnogo volimo Ralfa Pejtona. Između ostalog, on je tako naočit mladić.

Kako već rekoh, u našem selu se mnogo tračari. Svi su od samog početka primetili da se Akrojđ i gospođa Ferars veoma lepo slažu. Posle smrti njenog muža ta bliskost je postala još izraženija. Često su ih viđali zajedno i nagađalo se da će, nakon prigodnog razdoblja žalosti, gospođa Ferars postati gospođa Rodžera Akrojda. Zaista, to je delovalo

sasvim prikladno. Znalo se da je supruga Rodžera Akrojda umrla od pića. Ešli Ferars je godinama pre smrti bio teška pijanica. Bilo je sasvim razumljivo da se te dve žrtve alkoholizma vežu jedna za drugu zbog svega što su prethodno pretrpele od svojih bivših supružnika.

Ferarsovi su se doselili ovamo tek pre nešto više od godinu dana, ali je oreol govorkanja već godinama pre toga okruživao Akrojda. Sve vreme dok je Ralf Pejton odrastao, u domu Akrojđovih stolovao je čitav niz kućepaziteljki, a Kerolajn i njene drugarice podozrivo su motrile na svaku redom. Slobodno bi se moglo reći da je bar već petnaest godina čitavo selo očekivalo da se Akrojđ oženi jednom od svojih kućepaziteljki. Poslednja među njima, dostojanstvena gospa po imenu gospođica Rasel, suvereno je vladala čitavih pet godina, dvostruko duže od bilo koje svoje prethodnice. Smatralo se da bi joj, da se nije pojavila gospođa Ferars, Akrojđ teško mogao izmaći. To bi se, dakle, moralo desiti da nije bilo gospođe Ferars i još nečega – neočekivanog dolaska udovice Akrojđovog brata sa kćerkom iz Kanade. Gospođa Sesila Akrojda, udovica večito pustopašnog Akrojđovog mlađeg brata, nastanila se u Fernli parku i uspela, prema Kerolajnim tvrdnjama, da gospođicu Rasel postavi na njeno mesto.

Ne znam tačno kakvo je to „njeno mesto“ – zvuči hladno i neprijatno – ali znam da gospođica Rasel hoda unaokolo stisnutih usana i sa osmehom koji mogu da nazovem jedino kiselim, tvrdeći kako duboko sažaljeva „jadnu gospođu Akrojđ – koja zavisi od milostinje muževljevog brata. Milosrdni hleb je gorak, zar ne? *Ja* bih bila veoma nesrećna kad ne bih sama zarađivala za život.“

Ne znam šta je gospođa Sesila Akrojda mislila o Akrojđovom odnosu s Ferarsovom, kad je postalo očigledno da tu nečeg ima. Bilo je jasno da joj je u interesu da joj dever

ostane neoženjen. U javnosti je prema gospođi Ferars uvek bila veoma uljudna – premda ne i previše srdačna. Kerolajn tvrdi da to ama baš ništa ne dokazuje.

Time smo se bavili u Kings Abotu poslednjih nekoliko godina. Razmatrali smo Akrojda i njegove odnose iz svih uglova. Gospođa Ferars se uklopila u svoje mesto u toj šemi.

Sada se slika potpuno promenila. Od neobaveznog ćaska-nja o mogućnosti kupovine svadbenih poklona, našli smo se usred tragedije.

Razmatrajući u mislima sve to, kao i razne druge stvari, automatski sam obavljao svoje uobičajene poslove. Nisam imao posebno zanimljivih slučajeva kojima bih se pozabavio, što je možda bilo i dobro, jer su mi se misli neprestano vraćale na zagonetnu smrt gospođe Ferars. Je li ona zaista digla ruku na sebe? Ako je to učinila, svakako bi ostavila nekakvu poruku o svojim namerama? Prema mom iskustvu, kada ljudi stignu do duševnog stanja u kojem pozele sebi da oduzmu život, obično žele da otkriju i stanje duha koje ih je navelo na taj krajnji čin. Time privlače pažnju.

Kada sam je poslednji put video? Pre više od nedelju dana. Tada se ponašala sasvim normalno, s obzirom – pa – s obzirom na sve.

Tada sam se iznenada setio da sam je video, mada s njom nisam razgovarao, koliko prethodnog dana. Šetala je s Ralfom Pejtonom, a ja sam se iznenadio jer nisam imao pojma da je on u Kings Abotu. Zaista, mislio sam da se posvađao sa poočimom. Nismo ga viđali ovde skoro šest meseci. Njih dvoje su šetali zajedno, naginjući se jedno prema drugom, a ona mu je nešto žustro govorila.

Mislim da mogu slobodno da kažem da sam u tom trenutku prvi put osetio zlokobni nagoveštaj budućnosti. Još uvek, ništa opipljivo – već samo neodređenu slutnju o tome

u kom će se pravcu situacija razvijati. Taj usrdni *tete-à-tete* između Ralfa Pejtona i gospođe Ferars od prethodnog dana nije mi se ni najmanje svideo.

Još uvek sam razmišljao o tome kad sam se suočio sa Rodžerom Akrojdnom.

„Šeparde!“ uzviknu on. „Baš sam vas tražio. Ovo je grozno.“
„Dakle, čuli ste?“

On klimnu glavom. Shvatio sam da je teško pogođen. Krupni rumeni obrazi behu mu otromboljeni i bio je tek senka svog uobičajenog vedrog i zdravog lika.

„Gore je nego što mislite“, rekao je tiho. „Slušajte, Šeparde, moram da razgovaram s vama. Možete li odmah da pođete sa mnom?“

„Teško. Moram da obavim još tri vizite, i da se vratim do dvanaest da primim pacijente u ordinaciji.“

„Onda danas po podne – ili ne, još bolje, večeras za večerom. U pola osam. Hoće li vam to odgovarati?“

„Da, to mi sasvim odgovara. Šta se desilo? Je li nešto u vezi s Ralfom?“

Ni sam ne znam zašto sam to pitao – osim, možda, zato što se često dešava nešto u vezi s Ralfom.

Akrojd me belo pogleda kao da me ne razume. Počeo sam da shvatam da mora biti da nešto zaista važno nije u redu. Nikada ranije nisam video Akrojda tako uzrujanog.

„Ralfom?“, upita on odsutno. „Oh! Ne, nije u vezi sa Ralfom. Ralf je u Londonu – prokletstvo! Evo stare gospođice Ganet. Ne želim da razgovaram s njom o ovom groznom događaju. Vidimo se večeras, Šeparde. U pola osam.“

Klimnuh glavom a on odjuri, ostavljajući me začuđenog. Ralf je u Londonu? Ali svakako je bio u Kings Abotu prethodnog popodneva. Sigurno se vratio u grad sinoć ili rano jutros, pa ipak, Akrojdovo ponašanje je ostavljalo sasvim

drugačiji utisak. Akrojd je govorio o Ralfu kao da se on nije pojavljivao ovde mesecima.

Nisam imao vremena da se duže bavim time. Gospođica Ganet me je spopala, žudeći da nešto sazna. Gospođica Ganet ima sve osobine moje sestre Kerolajn, ali joj nedostaje to donošenje nepogrešivih zaključaka naprečac, koje Kerolajninim manevrima daje izvesnu težinu. Gospođa Ganet je bila zadihana i ljubopitljiva.

Zar nije tužno to što se desilo s jadnom, dragom gospođom Ferars? Mnogi su tvrdili da ona već godinama uzima lekove. Strašno je što ljudi govore tako ružne stvari. Pa ipak, najgore od svega jeste to što se u tim govorkanjima obično krije zrnice istine. Gde ima dima, ima i vatre! Pričalo se, takođe, i da je gospodin Akrojd to saznao, i da je raskinuo veridbu – jer su oni *bili* vereni. Ona, gospođa Ganet, imala je čvrste dokaze za to. Naravno, *ja* sve to svakako znam – lekari uvek znaju – ali nikad ne pričaju o tome?

Sve je to gospođa Ganet izgovorila netremice me posmatrajući ostrim sitnim očima, da vidi kako reagujem na njene reči. Srećom, dugo druženje s Kerolajn naučilo me je da ne menjam izraz lica i da spremno odgovaram neodređenim kratkim primedbama.

Ovom prilikom čestitao sam gospođici Ganet što odoleva da se pridruži zlonamernom govorkanju. Prilično dobar protivnapad, pomislio sam. To ju je pomelo, a pre nego što je uspela da se pribere, ja sam produžio dalje.

Stigao sam kući zamišljen i zatekao nekoliko pacijenata kako me čekaju u ordinaciji.

Već sam mislio da sam završio sa svima njima, i upravo sam razmišljao o tome da provedem koji minut u bašti pre ručka, kad sam primetio da me čeka još jedna pacijentkinja. Ustala je i prišla mi, a ja sam se pomalo iznenadio.

Ne znam zbog čega sam se začudio, osim što kod gospođice Rasel ima nečeg pomalo čeličnog, nečega što je iznad bolesti običnih smrtnika.

Akrojdova kućepaziteljka je visoka žena, naočita ali zastrašujućeg izgleda. Ima oštar pogled i čvrsto stisnute usne, i da sam sobarica ili kuvarica, osećam da bih bežao glavom bez obzira kad god bih je čuo da dolazi.

„Dobar dan, gospodine Šeparde“, rekla je gospođica Rasel. „Bila bih vam veoma zahvalna ako biste mogli da mi pogledate koleno.“

Pogledao sam ga, ali iskren da budem, malo sam šta video. Priča gospođice Rasel o neodređenim bolovima bila je tako neuverljiva da sam, da je bila reč o ženi manje čvrstog karaktera, mogao posumnjati da je sve izmislila. Palo mi je na pamet da je gospođica Rasel namerno izmislila ovu slabost kolena da bi me propitala o smrti gospođe Ferars, ali sam se uskoro uverio da sam je, bar kada je o tome reč, pogrešno procenio. Kratko je spomenula tu tragediju i ništa više. Pa ipak, činilo se da se ne žuri i da je očigledno raspoložena za ćaskanje.

„Pa, mnogo vam hvala za ovaj melem, doktore“, rekla je konačno. „Mada uopšte ne verujem da će mi pomoći.“

Ni ja nisam verovao da hoće, ali sam se usprotivio njenim rečima kako mi dužnost nalaže. Na kraju krajeva, nije joj mogao naškoditi, a čovek se mora držati alata svog zanata.

„Ne verujem ja u te lekove“, kazala je gospođica Rasel, prelazeći prezrivim pogledom preko niza bočica u mojoj ordinaciji. „Lekovi su škodljivi. Pogledajte samo kokain.“

„Pa, što se toga tiče...“

„To je česta pojava u visokom društvu.“

Siguran sam da gospođica Rasel zna više od mene o visokom društvu. Nisam ni pokušavao da joj protivrečim.

„Samo mi kažite ovo, doktore“, rekla je gospođica Rasel. „Ako neko zaista postane rob droge, može li se izlečiti?“

Na takvo pitanje ne može se jednostavno odgovoriti. Održao sam joj kraće predavanje na tu temu, a ona me je pomno slušala. I dalje sam sumnjao da je došla da bi saznala nešto o gospođi Ferars.

„Dakle, veronal, na primer...“, nastavio sam.

Međutim, začudo, činilo se da je veronal ne zanima. Umesto toga promenila je temu, i pitala me da li je istina da je nekim retkim vrstama otrova nemoguće ući u trag.

„Ah!“, reko. „Čitate kriminalističke priče.“

Priznala je da ih čita.

„Suština kriminalističke priče“, reko, „jeste nabaviti kakav redak otrov – ako je moguće, nešto iz Južne Amerike, za šta niko nikada nije čuo – nešto čime neka od onih neznanih divljih plemena mažu svoje strele. Smrt nastupa trenutno, a zapadnjačka nauka je nemoćna da ga otkrije. Je li to vrsta otrova na koju mislite?“

„Da. Postoji li zaista tako nešto?“

Tužno sam odmahnuo glavom.

„Plašim se da ne postoji. Naravno, tu je kurare.“

Ispričao sam joj dosta o kurareu, ali ona kao da je ponovo izgubila interesovanje. Pitala me je imam li ga u svom ormaru s lekovima, a kad sam odgovorio odrično, učinilo mi se da sam pao u njenim očima.

Rekla je da mora poći nazad, te sam je ispratio iz ordinacije baš kada se oglasio gong uoči ručka.

Nikada ne bih pomislio da gospođica Rasel voli kriminalističke priče. Činilo mi je veliko zadovoljstvo da je zamišljam kako izlazi iz svoje kućepaziteljske sobe da bi ukorila neposlušnu služavku, a onda se vraća da mirno uživa u *Misteriji sedme smrti* ili nečemu sličnom.

TREĆE POGLAVLJE

Čovek koji je gajio tikvice

Za ručkom reko Kerolajn da ću večerati u Fernliju. Ona se nije bunila – naprotiv.

„Odlično“, kazala je. „Saznaćeš sve o tome. Uzgred, u čemu je problem s Ralfom?“

„S Ralfom?“, upitah iznenađeno. „Ni u čemu.“

„Zašto je onda odseo kod *Tri vepra* umesto u Fernli parku?“

Ni na trenutak nisam posumnjao u Kerolajninu tvrdnju da je Ralf Pejton odseo u seoskoj krčmi. Bilo je dovoljno što mi je Kerolajn to saopštila.

„Akrojd mi je rekao da je on u Londonu“, primetio sam. Na tren sam bio tako zatečen da sam odstupio od svog mudrog pravila da nikad ne odajem informacije.

„Oh!“, uzviknu Kerolajn. Video sam kako joj se nos trza dok je razmatrala taj podatak.

„Stigao je u *Tri vepra* juče ujutru“, reče ona. „I još uvek je tamo. Sinoć je izašao s nekom devojkom.“